

Отримано: 20 лютого 2022 р.

Прорецензовано: 7 березня 2022 р.

Прийнято до друку: 11 березня 2022 р.

e-mail: xuena_liu@foxmail.com

DOI: 10.25264/2519-2558-2022-13(81)-31-33

Лю Сюена. Лінгвокультурний підхід до вивчення англійських новоутворень. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог : Вид-во НаУОА, 2022. Вип. 13(81). С. 31–33.

УДК: 811.11

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2160-4271>

Web of Science Researcher ID AAE-7823-2022

Лю Сюена,

аспірантка кафедри англійської філології,
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ АНГЛОМОВНИХ НОВОУТВОРЕНЬ

Проблеми утворення нових слів у мові актуальні у мовознавстві з його виникнення, проте досі немає єдиної думки щодо розуміння неологізму у власне лінгвістичному сенсі. У вітчизняній лінгвістиці неологізми вивчаються з позицій стилістичної, психолінгвістичної, денотативної, структурної та історичної теорій, що базуються на критеріях новизни походження, що позначається денотатом, новизни форми та значення слова, новизни вживання одиниці у літературній мові, а також у мовленні окремих носіїв мови. У зарубіжній лінгвістиці панує лексикографічна теорія нового слова, в рамках якої до неологізмів належать слова, не зареєстровані в словниках. Однак кожна з цих теорій має недоліки через свою відносність стосовно окремого індивіда/мовної спільноти або у зв'язку з занадто вузькою спрямованістю. У сучасній неології перспективним є лінгвокультурологічний підхід, з позицій якого неологізми розглядаються як одиниці з культурно-значущою інформацією. Досліджувані підходи існують завдяки визначенню, що неологізми є результатом діяльності людини і можуть мати культурне навантаження. Необхідність розробки лінгвокультурологічного підходу продиктована тим, що зміст неологізмів формується під впливом як лінгвістичних, так й культурологічних чинників. Сфера вживання неологізмів є це одним критерієм визначення цих мовних явищ. У рамках лінгвокультурологічного підходу в неології ми орієнтуємося на літературну мову. Національно-культурне маркування мовних новоутворень виявляється також у ході аналізу системи значень нових слів та їх об'єднань у лексико-семантичні парадигми. Взаємодія мови та культури проявляється у тому, як розподіляються нові лексичні одиниці з різних понятійних сфер у різних мовах.

Ключові слова: лінгвокультурний підхід, новоутворення, неологізми, класифікація.

Liu Xuena,

graduate student of the English Philology Department,
National Pedagogical Dragomanov University

LINGUOCULTURAL APPROACH TO THE STUDY OF ENGLISH NEW FORMATIONS

Problems of formation of new words in language are relevant in linguistics since its inception, but there is still no consensus on the understanding of neologism in the linguistic sense. In domestic linguistics, neologisms are studied from the standpoint of stylistic, psycholinguistic, denotative, structural and historical theories based on the criteria of novelty of origin, denoted by denotation, novelty of word form and meaning, novelty of unit use in literary language and speech of individual languages. In foreign linguistics, the lexicographic theory of a new word prevails, in the framework of which neologisms include words that are not registered in dictionaries. However, each of these theories has shortcomings due to its relativity in relation to the individual / linguistic community or due to too narrow a focus. In modern neology, the linguistic and cultural approach is promising, from the standpoint of which neologisms are considered as units with culturally significant information. The approaches studied exist due to the definition that neologisms are the result of human activity and can have a cultural impact. The need to develop a linguo-cultural approach is dictated by the fact that the content of neologisms is formed under the influence of both linguistic and cultural factors. The scope of neologisms is another criterion for determining these linguistic phenomena. As part of the linguo-cultural approach in neology, we focus on literary language. National-cultural marking of language new word is also revealed in the analysis of the system of meanings of new words and their associations in lexical-semantic paradigms. The interaction of language and culture is manifested in the distribution of new lexical items from different conceptual areas in different languages.

Keywords: linguistic and cultural approach, new word-formation, neologisms, classification.

Постановка проблеми. Неологія це наука про утворення нових слів і виразів, на даний момент є одним із найперспективніших напрямків лінгвістики. Предмет неології має перманентну актуальність, оскільки утворення неологізмів відбувається постійно. Виникнення неологізмів відбиває розвиток мови та становлення нових культурних цінностей та соціальних відносин. Неологізми відображають механізми пізнання світу, будучи інструментом категоризації дійсності. Неологізм є репрезентацією змін ціннісної картини світу.

Актуальність дослідження зумовлена такими факторами: інтересом лінгвістів до вивчення нової лексики в умовах неологічного вибуху останнього часу; необхідністю аналізу процесів поповнення словникового складу мови та соціокультурних процесів у їхній функціональній взаємодії; відсутністю комплексних досліджень неологізмів із позиції лінгвокультурології.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальні питання неології неодноразово привертала до себе увагу дослідників таких як Л. П. Катлінська, Н. З. Котелова, С. В. Сенько, Ж. Аюто, С. Р. Cook, Е. Sanders та ін. Вітчизняні та зарубіжні лінгвісти зверталися до вивчення лінгвокультурної специфіки значення мовних одиниць В. В. Воробйов, Л. В. Базарова, В. І. Карасик, В. Б. Кашкін, Н. А. Красавський, Н. Д. Кіщенко, М. В. Милованова, С. Г. ТерМінасова, Н. Л. Шамне, М. Rijkens, Р. Zima та ін.

Формулювання цілей. У своєму дослідженні ми намагаємося уточнити поняття неологізму та способи виявлення національно-культурного компонента у значенні нових лексичних одиниць; систематизувати теоретико-методологічні осно-

ви вивчення неологізмів у вітчизняній та зарубіжній лінгвістиці та уточнити критерії лінгвокультурологічного підходу у неології.

Мета наукового дослідження полягає у виявленні способів відображення у неологізмах англійської мови, взаємодії мови та культури, мови та соціуму, а також аналізі змін, яких зазнала українська мова під впливом глобальної англійської мови.

Виклад основного матеріалу дослідження. Людська мова зароджується, розвивається і існує як суспільне явище. Внаслідок того, що мова використовується певним соціумом, вона знаходиться в тісній залежності від умов існування цього соціуму, рівня його розвитку, а також світогляду людей, які говорять нею, тобто від соціокультурного середовища.

Мова забезпечує історико-культурну наступність у соціумі та є засобом трансляції (поширення) духовних цінностей завдяки наступним факторам:

- мова постійно змінюється, і хоча її еволюція здебільшого викликана соціальним замовленням, вона має поступовий характер і підпорядковується конвенційним внутрішнім законам розвитку;
- мова має багатий інвентар засобів вираження, які в поєднанні з внутрішньою компактністю передають максимально глибокий зміст;
- мова має центр та периферію, що дозволяє за необхідності використовувати як одиниці активного, так і її пасивного запасу;
- мова пропонує різні форми фіксації тексту (графічну, звукову), що зумовлює візуальне та аудитивне сприйняття інформації (Кіщенко 2017).

Під «національно-культурним компонентом значення» розуміються семантичні компоненти мовної одиниці, що виражають культурну та національну специфіку сприйняття дійсності членами певного соціуму.

Культурно-маркована лексика класифікується (слід за Є.М. Верещагінін та В.Г. Костомаровим) за такими ознаками:

- тематичною (назви об'єктів фізичної географії, назви тварин, рослин, назви їжі, напоїв, свят, музичних інструментів, одиниць виміру та валюти тощо);
- синтаксичною (слова та стійкі словосполучення);
- часовою (історичні та сучасні);
- семантичною (реалії та фонова лексика) (Кіщенко, 2018).

Сучасну стадію розвитку неології відрізняє ряд особливостей, що відбивають динамічний розвиток цього напрямку лінгвістичних досліджень. Еволюція неології призвела до розширення поняття «неологізм», яке почало включати не лише безпосередньо нову лексику, а й інші категорії слів, зокрема, семантичні неологізми або функціональні нові слова. Прогрес у сфері вивчення нових слів пов'язаний як з лінгвістичними, так і з екстралінгвістичними факторами.

Перспективними напрямками вивчення неологізмів стали вивчення електронних форм лексикографії, когнітивно-прагматичний підхід до вивчення неологізмів та семантико-аксіологічний аналіз нових слів – дані вектори неології пов'язані з розвитком електронних засобів комунікації, становленням когнітивно-прагматичної мегапарадигми та зростанням інтересу до вивчення ціннісних трансформацій.

Однією з причин складності аналізу нових елементів мови стає дихотомія причини виникнення нової лексики – її походження пов'язане як із причинами зовнішнього характеру, так і безпосередньо з мовними явищами. «Дослідження неологізмів зі значенням діяча зберігають свою актуальність через дві основні причини: екстралінгвістичної та внутрішньо лінгвістичної. Суть першої полягає в тому, що в соціально та технологічно швидко мінливому суспільстві у членів мовного колективу є безперервна потреба створювати самим нові позначення для себе у нових соціальних ролях та професійних функціях.

Внутрішньо лінгвістична причина полягає у постійній необхідності систематизувати продуктивні способи утворення нових одиниць, встановлювати синхронічні відрізки найбільшої активності тих чи інших словопохідних моделей та відзначати протилежні тенденції до втрати продуктивності» (Белькова 2018; 5).

Таким чином, для сучасної стадії розвитку неології характерний комплексний розгляд проблем створення та функціонування нової лексики у мові, пов'язаний з переходом даної галузі лінгвістики на новий, інтегративний рівень. Розмаїття сприйняття терміна «неологізм» пов'язані з розширенням розуміння даного поняття, що стало означати окрему лексичну категорію, куди входять як безпосередньо нові слова та висловлювання, так і переосмислені звичні лексеми (семантичні та функціональні неологізми).

Сучасний стан вивчення неологізмів характеризується інтересом як до лінгвістичних, так і до екстралінгвістичних факторів утворення нової лексики. Важливою рисою сучасної стадії неології стало вивчення дійсності через вивчення впливу нових реалій на мову – неологізми відображають у собі ціннісні, культурні та соціальні трансформації, та є адекватним відображенням змін дійсності у мові (Бігунова, 2021).

Неологізація відображає способи пізнання дійсності, характерні для будь-якого народу чи спільноти, менталітет яких перебуває у діалектичному співвідношенні з процесом зміни мови шляхом включення його словникового складу нових слів та виразів. Нова лексика водночас і відбиває, і формує специфіку мислення соціуму. Неологізми розкривають ціннісні переваги різних груп людей, будучи виразом специфіки культурного коду націй та соціальних верств. Нова лексика стає маркером культурних та мовних змін. Розподіл неологізмів за групами відображає складний взаємозв'язок лінгвістичних та екстралінгвістичних факторів розвитку мови. Значимість області людської діяльності можна визначити за кількістю присвячених їй неологізмів, які складають значну частину аксіологічного плану дискурсу даної сфери. «В неонімінації відображаються національно-специфічні особливості категоризації та вербалізації життя соціуму у певних понятійних сферах, що репрезентують ціннісні пріоритети даного соціуму; неологізми кодифікують новий культурний досвід і характеризують динаміку розвитку мовної системи. Особливості взаємодії мови, культури та соціуму обумовлюють розподіл неологізмів за різним поняттєвим сферам. Домінування певної сфери є показником її значущості для лексикону та аксіологічної цінності для відповідного соціуму» (Рец 2014; 6).

Висновки. Сучасна стадія розвитку неології характеризується комплексною розробкою тем природи та функціонування неологізмів. Неологія розширила межі розуміння терміна «неологізм» – під новою лексикою сучасні лінгвісти розуміють як безпосередньо нові лексеми, а й звичні слова й висловлювання, отримали нового сенсу – семантичні чи функціональні неологізми. Тенденція до розширення поняття «неологізм» характерна як для вітчизняної, так і для зарубіжної лінгвістики, і зараз є універсальною.

Джерела та література:

1. Бігунова С. А., Зубілевич М. І. Афіксальна номінація відантропонімних дериватів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»*. Острог: Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2017. Вип. 64. Ч. 1. С. 53–55.
2. Белькова А. Е. Функционирование неологизмов в интернетресурсах: на материале сайта NoName: Монография. Нижневартовск: Изд-во НВГУ, 2018. 112 с.
3. Карасик В. И. О типах дискурса. *Языковая личность: институциональный и персональный дискурс* : сб. науч. тр. / отв. ред. В. И. Карасик. Волгоград: Изд-во ВГПУ «Перемена», 2000. С. 5–20.
4. Кіщенко Н. Д. Вербалізація концепту WISDOM/МУДРІСТЬ у дискурсі англомовної авторської казки : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 «Германські мови». Київ, 2017. 189 с.
5. Никитина О. А. О способах дискурсивной индикации неологизмов на стадии узуализации (на материале немецкого языка). *Неология и неология: современное состояние и перспективы. (к 50-летию научного направления)*: сб. науч. ст. / отв. ред. Т. Н. Буцева. Ин-т лингв. исслед. РАН. СПб. : Нестор-История, 2016. С. 163–167.
6. Ретц И. В. Лингвокультурологические и эколингвистические аспекты неониминации: автореф. дисс... канд. филол. наук: 10.02.19. Волгоград, 2014. 24 с.
7. Kishchenko N. Models of Artistic-Figurative Metaphors of Wisdom in English Fairy Tales. *Scientific Journal of National Pedagogical Dragomanov University: Current Trends in Language Development*. 2019. Is. 9. P. 87–94.
8. Mykhalchuk N., Bihunova S., Fridrikh A., Vietrova I. Cross-cultural understanding of metaphors in information technology sphere. *Cognitive Studies | Études cognitives*. Warsaw, 2021 (№ 21), 16 p. <https://doi.org/10.11649/cs.2475>.

References:

1. Bihunova S. A, Zubilevych M. I. (2017) Afiksalna nominatsiia vidantroponimnykh deryvativ [Affixal nomination of anthroponymic derivatives] *Naukovy zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Seriia «Filolohichna»*. Ostroh: Vyd-vo Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Vyp. 64. Ch. 1. S. 53–55. [in Ukrainian].
2. Belkova A. E. (2018) Funktsionirovaniye neolohyzmov v ynternetresursakh [Functioning of neologisms in Internet resources]: na materyale saita NoName: Monohrafiya. Nyzhnevartovsk: Yzd-vo NVHU. 112 s. [in Russian].
3. Karasik V. I. (2000) O tipah diskursa. *Yazykovaya lichnost: institutsionalnyiy i personalnyiy diskurs* [On the types of discourse // Linguistic personality: institutional and personal discourse]: Sb. nauch. tr. Volgograd: Peremena, pp. 5–20. [in Russian].
4. Kishchenko N. D. (2017) Verbalizatsiya kontseptu WISDOM/MUDRIST' u diskursi angloimovnoyi avtorskoyi kazky [Verbalization of the WISDOM/WISDOM concept in the discourse of an English-language author's fairy tale]: dis. ... kand. filol. nauk: 10.02.04 "Germanski movy". Kyiv, 189 p. [in Ukrainian].
5. Kishchenko, N. (2019). Models of Artistic-Figurative Metaphors of Wisdom in English Fairy Tales. *Scientific Journal of National Pedagogical Dragomanov University: Current Trends in Language Development*, 9, 87–94 [in English].
6. Nykytyna O. A. (2016) O sposobakh dyskursyvnoi yndykatsyy neolohyzmov na stadyu uzualyzatsyy (na materyale nemetskoho yazyka). [On the Ways of Discursive Indication of Neologisms at the Usualization Stage (on the Material of the German Language)]. *Neolohyia y neohrafiya: sovremennoe sostoianye y perspektivy*. (k 50-letyiu nauchnoho napravleniya): Sbornyk nauchnykh statei / Otv. red. T. N. Butseva. Yn-t lnhv. yssled. RAN. SPb. : Nestor-Istoriya. S. 163–167. [in Russian].
7. Rets Y. V. (2014) Lnhvokulturolohycheskye i ekolnhvystycheskye aspekty neonomynatsyy [Linguistic, cultural and ecolinguistic aspects of neonomination]: avtoref. dyss... kand. fylol. nauk: 10.02.19. Volhohrad. 24 s. [In Russian].
8. Mykhalchuk N., Bihunova S., Fridrikh A., Vietrova I. (2021) Cross-cultural understanding of metaphors in information technology sphere. *Cognitive Studies | Études cognitives*: Warsaw, 2021 (№ 21), 16 p. <https://doi.org/10.11649/cs.2475> [in English].